

İlgili Kanun / Madde
5510 S. SGK. /6,88

T.C
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2022/7397
Karar No. 2022/10529
Tarihi: 14/09/2022

●SİGORTALI OLMANIN KOŞULLARI
●EVDE YAPILAN İŞLE EV HİZMETLERİNİN
AYNI ŞEY OLMADIĞI
●EV HİZMETLERİNDE SİGORTALILIĞIN
KOŞULLARI

ÖZETİ: Sosyal güvenlik mevzuatı açısından ise gerek mülga 506sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu gerekse 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında sigortalı olabilmek üç temel koşula bağlanmıştır. Bu koşullar; hizmet akdi ile çalışma, işin işverene ait işyerinde yapılması ve mülga 506 sayılı Kanun'un 3. ve aynı yöndeki 5510 sayılı Kanun'un ise 6. maddesi kapsamında olmamak olarak sıralanabilir.

Evde yapılan işle, ev hizmetleri arasında bazı farklılıkların da tanımlanması gerekir. Ev hizmeti evde yapılmakla birlikte, herhangi bir iş olmayıp doğrudan yaşanan mekana yönelik bir iştir. Yaşanan konutla doğrudan bağlantı içerisindedir. Doğrudan eve ve ev yaşamına yöneliktir. Dolaylı olarak ev yaşamına katkıda bulunan, onu kolaylaştıran hizmetlerdir. Ev hizmetinin doğrudan eve veya ev yaşamına yönelik olması gerekir. Ev hizmeti evden soyutlanamaz.

Bir işin ev hizmeti sayılabilmesi için yapılan işin evde gündelik yaşamın gerektirdiği faaliyetler kapsamında ev yaşamının gündelik, olağan gereksinmelerini karşılayan işlerdir (Mollamahmutoğlu H., İş Hukuku, Turhan, Ankara, 2004, s. 179).

Öğretide ev hizmetleri, evde gündelik yaşamın gerektirdiği; temizlik, yemek, çamaşır, ütü, çocuk

bakımı, mürebbiyelik gibi işler olarak kabul görmektedir. Ev hizmetleri çalışanları ise uşak, kahya, hizmetçi, temizlikçi, aşçı, çocuk bakıcısı, bahçıvan, şoför, bekçi, hayvan bakıcısı v.b evin gündelik işleyişine ilişkin faaliyetleri yürüten kişiler olarak kabul görmektedir.

Yukarıda ayrıntıları açıklandığı üzere, “ev hizmetleri” 506 sayılı Kanun ile tamamen sigortalılık dışında tutulmuş iken 2100 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle ev hizmetlerinde sadece “ücretle ve sürekli olarak çalışanlar” sigortalı sayıldıklarından, bu kişilerin sigortalı olarak kabul edilebilmesi için önemli olan, ev hizmetinde geçen çalışmanın ücretle yapılması ve sürekli olmasıdır.

Sürekli çalışma kavramı yönünden uygulamada, haftanın çoğu ev işlerinde geçirilmiş ve çalışma bir süre devam etmişse, bu çalışma sigortalı çalışma olarak değerlendirilmekte, süreklilik için çalışmanın belli bir yoğunluğa ulaşması aranmaktadır.

Mülga 506 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun uyarınca “iş” tanımı açık olup, burada “iş”; ev hizmetidir. Bu nedenle ölçü, işin niteliği değil ev işinde çalışmanın, bu işte ne kadar süre çalıştığıdır. Ev işlerinde çalışma devamlı ise sürekli sayılacak, devamlılık yoksa, iş belirsiz aralıklarla geçici olarak ya da çağrı üzerine yapılıyorsa süreksiz sayılacaktır.

DAVA: Dava, hizmet tespiti istemine ilişkindir.

İlk Derece Mahkemesince, hükümde belirtilen gerekçelerle davanın reddine dair verilen karara karşı davacı vekili tarafından istinaf yoluna başvurulması üzerine, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesince istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesince verilen kararın davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteklerinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Kadir Dermancıoğlu tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

I-İSTEM

Davacı vekili; müvekkilinin davalılar yanında 01/04/1999 - 01/03/2014 tarihleri arasında 2008 yılına kadar haftanın 3 günü ev işlerinde, ayda bir defa da ofis işyerinde temizlik işçisi olarak, 2008 yılından itibaren ise haftada 2 gün evde, 3 gün ofis işyerinde çalıştığının tespitini talep ve dava etmiştir

II-CEVAP

Davalılar vekili cevap dilekçesinde; davacının tespit talepleri yönünden hak düşürücü sürenin geçmiş olduğunu, ayrıca davacının davalılara ait evde çağrı üzerine temizlik işlerinde çalışmasında kanunda belirtilen devamlılık unsurunun bulunmadığını savunarak davanın reddini talep etmiştir.

Davalı kurum vekili cevap dilekçesinde; davanın yasada öngörülen 5 yıllık hak düşürücü süre geçtikten sonra açıldığını, hizmet dökümü incelendiğinde herhangi bir sigortalılığının bulunmadığını, kurum kayıtlarının esas olduğundan bahisle davanın reddini talep etmiştir.

III-MAHKEME KARARI

A-İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk derece mahkemesince; Davanın reddine," karar verilmiştir.

B-BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ KARARI

İstanbul 21. İş Mahkemesi'nin 26/12/2019 tarihli, 2015/291 Esas - 2019/421 Karar sayılı kararı usul ve esas yönünden hukuka uygun bulunduğundan davacı vekilinin istinaf başvurusunun 6100 sayılı Yasanın 353/1-b-1 maddesi gereğince esastan reddine,

IV-TEMYİZ KANUN YOLUNA BAŞVURU NEDENLERİ

Davacı vekili, davacının çalışmalarının sabit olduğunu, eksik inceleme ile karar verildiğini, davanın kabulü gerektiğini belirterek, kararın bozulmasını talep etmiştir.

V-İLGİLİ HUKUK KURALLARI VE ESASIN İNCELEMESİ

Davanın yasal dayanağı 506 sayılı Kanunun 79/10. ve 5510 sayılı Kanunun 86/9. maddeleri olup anayasal haklar arasında yer alan sosyal güvenliğin yaşama geçirilmesindeki etkisi gözetildiğinde, sigortalı konumunda geçen çalışma sürelerinin saptanmasına ilişkin bu tür davalar kamu düzeni ile ilgili olduğundan özel bir duyarlılıkla ve özenle yürütölmeleri zorunludur. Bu bağlamda, hak kayıplarının ve gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının önlenmesi, temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkının korunabilmesi için, tarafların gösterdiği kanıtlarla yetinilmeyip gerek göröldüğünde kendiliğinden araştırma yapılarak delil toplanabileceği açıktır.

Hukuk Genel Kurulunun 05.02.2014 tarih ve 2013/10-2280 E., 2014/65 K. sayılı ilamında, ev hizmetlerinde çalışma ile ilgili davaların hukuki niteliği ve ispat şekline ilişkin ilkeler şu şekilde belirtilmiştir. İş mevzuatı yönünden, ev hizmetlerinin, gerek mülga 1475 sayılı İş Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasında, gerekse 4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hükümler ile bu Kanunların uygulama alanı dışında bırakıldığı görölmektedir. Sosyal güvenlik mevzuatı açısından ise gerek mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu gerekse 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında sigortalı olabilmek üç temel koşula bağlanmıştır. Bu koşullar; hizmet akdi ile çalışma, işin işverene ait işyerinde yapılması ve mülga 506

sayılı Kanun'un 3. ve aynı yöndeki 5510 sayılı Kanun'un ise 6. maddesi kapsamında olmamak olarak sıralanabilir.

01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun'un "Sigortalı sayılmayanlar" başlıklı 6. maddesi uyarınca;

"...Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları hükümlerinin uygulanmasında;

...c) (Değişik: 17/4/2008-5754/4 md.) Ev hizmetlerinde çalışanlar (ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç)...4 üncü ve 5 inci maddelere göre sigortalı sayılmaz."

Buna göre ev hizmetleri, mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun ilk halinde kanun kapsamı dışında bırakılmış iken, 24.08.1977 tarih ve 16037 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve 24.11.1977 tarihinde yürürlüğe giren 11.08.1977 tarih ve 2100 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yapılan değişiklik ile mülga 506 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (D) bendinde yapılan düzenleme uyarınca, ev hizmetlerinde "ücretle ve sürekli çalışanlar" anılan maddede yer alan istisnalar içinden çıkarılmış, 5510 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile de aynı yöndeki uygulamaya devam edilmiştir.

Görüldüğü üzere, anılan maddeler uyarınca, ev hizmetlerinde çalışanlar; ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç, bu Kanun'ların uygulanmasında sigortalı sayılamazlar.

Sigortalı sayılmak için, ücret ve sürekli çalışma birlikte arandığından, her iki koşulun da gerçekleşmiş olması gerekir. Hizmet karşılığı ücret alınmıyorsa veya ücret alınmakla birlikte çalışmada süreklilik yoksa, bu tür çalışmayı sigortalı çalışma saymak mümkün değildir.

Buna göre, diğer koşulları gerçekleştirmiş olanlar eğer anılan maddelerin kapsamına giriyorlarsa, sigortalı sayılamayacak ve 506 veya 5510 sayılı Kanun'larda düzenlenen haklardan yararlanamayacaklardır.

Yeri gelmişken belirtilmelidir ki, mülga 1475 sayılı İş Kanunu'nun 5/1. maddesi ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 4/1. maddeleri uyarınca, iş kanunları hükümleri ev hizmetlerine ve ev hizmetleri çalışanlarına uygulanamayacak, bu işler ve bu işleri yapan kişiler Borçlar Kanunu'nun hizmet akdini düzenleyen hükümlerine tabi olacaklardır. Evde yapılan işle, ev hizmetleri arasında bazı farklılıkların da tanımlanması gerekir. Ev hizmeti evde yapılmakla birlikte, herhangi bir iş olmayıp doğrudan yaşanan mekana yönelik bir iştir. Yaşanan konutla doğrudan bağlantı içerisindedir. Doğrudan eve ve ev yaşamına yöneliktir. Dolaylı olarak ev yaşamına katkıda bulunan, onu kolaylaştıran hizmetlerdir. Ev hizmetinin doğrudan eve veya ev yaşamına yönelik olması gerekir. Ev hizmeti evden soyutlanamaz (Okur A. R., Ev Hizmetlerinde (İşlerinde) Çalışanların Sigortalılığı, Kamu-İş Dergisi, Cilt 7, Sayı 3, 2004, s. 10).

Bir işin ev hizmeti sayılabilmesi için yapılan işin evde gündelik yaşamın gerektirdiği faaliyetler kapsamında ev yaşamının gündelik, olağan gereksinmelerini

karşılamanın işlerdir (Mollamahmutoğlu H., İş Hukuku, Turhan, Ankara, 2004, s. 179).

Öğretide ev hizmetleri, evde gündelik yaşamın gerektirdiği; temizlik, yemek, çamaşır, ütü, çocuk bakımı, mürebbiyelik gibi işler olarak kabul görmektedir. Ev hizmetleri çalışanları ise uşak, kahya, hizmetçi, temizlikçi, aşçı, çocuk bakıcısı, bahçıvan, şoför, bekçi, hayvan bakıcısı v.b evin gündelik işleyişine ilişkin faaliyetleri yürüten kişiler olarak kabul görmektedir (N. Gökçek Karaca, F. Kocabaş, Ev Hizmetlerinde Çalışanların Karşılaştıkları Sorunların Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, Kamu-İş Dergisi, 2009, cilt 10, sayı 4, sayfa 172'den atfen; Çenberci M., 1475 sayılı İş Kanunu Şerhi, 1986, s.190-191; Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 179; Çelik N., İş Hukuku Dersleri, B. 20, Beta, İstanbul, 2007, s. 70; Süzek S., İş Hukuku, B.2, İstanbul, Beta 2005, s. 180; Okur A., a.g.e. s. 348-349; Erkul İ-Karacan, 4857 sayılı İş Kanunu Uygulaması, Nisan Yayınları Eskişehir 2004, s. 67; Tunçomağ K., İş Hukuku, İstanbul 1988, s. 44-46; Akyiğit E., İçtihatlı ve Açıklamalı 4857 Sayılı İş Kanunu Şerhi, C. 1, B. 3, Ankara 2008, s. 285; Güven E., Aydın U., İş Hukuku (Yeni İş Yasaları) B. 3, Barış Yayınları, Ankara 2007, s. 32; Tunçomağ K-Centel T., İş Hukukunun Esasları, B. 4, İstanbul 2005, s. 38; Narmanlıoğlu Ü., İş Hukuku (Ferdî İş İlişkileri), B. 2, Ankara 1994, Barış Yayınları, s. 71; Eyrenci Ö- Taşkent S- Ulucan D, Bireysel İş Hukuku, Legal Yayınları, İstanbul 2004, s. 43).

Yukarıda ayrıntıları açıklandığı üzere, “ev hizmetleri” 506 sayılı Kanun ile tamamen sigortalılık dışında tutulmuş iken 2100 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle ev hizmetlerinde sadece “ücretle ve sürekli olarak çalışanlar” sigortalı sayıldıklarından, bu kişilerin sigortalı olarak kabul edilebilmesi için önemli olan, ev hizmetinde geçen çalışmanın ücretle yapılması ve sürekli olmasıdır.

Sürekli çalışma kavramı yönünden uygulamada, haftanın çoğu ev işlerinde geçirilmiş ve çalışma bir süre devam etmişse, bu çalışma sigortalı çalışma olarak değerlendirilmekte, süreklilik için çalışmanın belli bir yoğunluğa ulaşması aranmaktadır.

Mülga 506 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun uyarınca “iş” tanımı açık olup, burada “iş”; ev hizmetidir. Bu nedenle ölçü, işin niteliği değil ev işinde çalışmanın, bu işte ne kadar süre çalıştığıdır. Ev işlerinde çalışma devamlı ise sürekli sayılacak, devamlılık yoksa, iş belirsiz aralıklarla geçici olarak ya da çağrı üzerine yapılıyorsa süreksiz sayılacaktır.

Eldeki davada, tüm dosya kapsamına göre davacının davalıya ait ev işyerinde haftanın 3 günü ve davalıların ortağı olduğu dava dışı PFİ Ortadoğu Endüstriyel Kapılar ve Otomasyon Sistemleri San ve Tic. A.Ş”de haftanın 2 günü çalıştığını iddia etmesi karşısında mahkemece verilen davanın reddine dair eksik inceleme ve araştırmaya dayalıdır.

Mahkemece yapılacak iş;

1-Davacının haftanın 3 günü davalılara ait ev işyerinde temizliğe gittiğini haftanın diğer 2 günü ise, davalılardan Elif Öngen’in ortağı olduğu PFİ Ortadoğu

Endüstriyel Kapılar ve Otomasyon Sistemleri San. ve Tic. A.Ş.'de çalıştığını iddia etmesine ve mahkemece şirkete husumet yöneltmediği bu açıdan şirkete ait işyerinde geçen çalışmaların davalılar nezdinde tespitinin mümkün bulunmadığı yönünde gerekçe ile karar verilmiş ise de; davacının çalışmasının gerçekliği ile süresi, işin ve iş yerinin kapsam ve niteliğinin belirlenebilmesi, ayrıca davanın kamu düzenine ilişkin niteliği gereği HMK'nın 124. maddesi uyarınca husumetin doğru işverene yöneltilmesi için davacıya mehil verilmeli, davacının çalıştığını iddia ettiği PFİ Ortadoğu Endüstriyel Kapılar ve Otomasyon Sistemleri San. ve Tic. A.Ş., davaya usulüne uygun şekilde dahil edilmeli ve davaya dahil edilen PFİ Ortadoğu Endüstriyel Kapılar ve Otomasyon Sistemleri San. ve Tic. A.Ş.'nin de göstereceği deliller toplanmalı, gerektiğinde resen de araştırma yapılarak ve somut davanın mahiyeti gereği davaya konu durum hiçbir kuşku ve tereddüte yer bırakmayacak şekilde belirlenmeli ve oluşacak kanaate göre karar verilmelidir.

2- Diğer taraftan; Davacı tarafından Haftanın 3 günü davalılara ait ev işyerinde temizlik işine gittiğini beyan ettiğinden, komşu işyeri ve apartmanlarda uzun yıllar oturan ya da yakın yerlerde kayıtlara geçmiş çalışanlar (diğer evlerde çalışanlar, komşu market ve bakkal işleten ve çalışanları, sitede güvenlik görevlisi, v.b. olarak görev yapmış kişiler), tespit edilip tanık sıfatıyla beyanlarına başvurulmalı, kargo teslimlerinin hangi saatte yapıldığı araştırılmalı, bu şekilde çalışmanın kısmi veya tam zamanlı çalışmayı gerektirip gerektirmediği yöntemince araştırılmalı, toplanan tüm kanıtlar birlikte değerlendirildikten sonra çalışmanın kısmi süreli çalışma olduğunun anlaşılması halinde; gerektiğinde uzman bilirkişi görüşü de alınmak suretiyle, hükme konu dönem içinde bir günde kaç saat çalışmış olabileceği, haftalık ve aylık çalışma süreleri belirlenmeli ve yedi buçuk saat çalışma bir günlük çalışma hesabı ile kaç iş gününe karşılık olduğu hususu saptanarak açık ve anlaşılır, infazı da mümkün bir biçimde hizmet tespitine karar verilmelidir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 29.04.2011 gün, 21-130-256 sayılı Kararı).

Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O hâlde, davacı vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesinin istinaf başvurularının esastan reddine ilişkin kararının kaldırılarak İlk Derece Mahkemesince verilen hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesi kararının HMK'nın 373/1 maddesi gereğince kaldırılarak temyiz edilen ilk derece mahkemesi hükmünün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde temyiz eden ilgiliye iadesine, dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 14/09/2022 gününde oybirliğiyle karar verildi.